

ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УКРАЇНСЬКА АКАДЕМІЯ БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ
НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ»

СУНЦОВА ОЛЕСЯ ОЛЕКСАНДРІВНА

УДК 338.242.003.2

**МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ
МАКРОЕКОНОМІЧНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ
НАЦІОНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА**

Спеціальність 08.00.03 – Економіка та управління
національним господарством

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
доктора економічних наук

Суми – 2011

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана у Вищому навчальному закладі «Національна академія управління» (м. Київ).

Науковий консультант – доктор економічних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України
Єрмошенко Микола Миколайович,
Вищий навчальний заклад
«Національна академія управління» (м. Київ),
проректор з наукової роботи

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор
Макаренко Михайло Ілліч,
Державний вищий навчальний заклад
“Українська академія банківської справи
Національного банку України” (м. Суми),
завідувач кафедри міжнародної економіки;

доктор економічних наук, професор,
академік УААН
Малік Микола Йосипович,
Національний науковий центр
"Інститут аграрної економіки" (м. Київ),
завідувач відділу розвитку
підприємництва і кооперації;

доктор економічних наук, професор,
заслужений діяч науки і техніки України
Столяров Василь Федосійович,
Українська академія бізнесу і підприємництва
Міністерства освіти і науки, молоді та спорту
України, завідувач кафедри національної
економіки

Захист дисертації відбудеться 22 квітня 2011 р. о 12.00 на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 55.081.01 у Державному вищому навчальному закладі “Українська академія банківської справи Національного банку України” за адресою: 40000, м. Суми, вул. Петропавлівська, 57.

З дисертацією можна ознайомитись в бібліотеці Державного вищого навчального закладу “Українська академія банківської справи Національного банку України” за адресою: 40000, м. Суми, вул. Покровська, 9/1.

Автореферат розісланий «21» березня 2011 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

І.М. Бурденко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. В умовах системної трансформації світової економіки помітно зростає роль теоретичного та методологічного обґрунтування макроекономічного регулювання національного господарства. За наявних глобалізаційних процесів та негативних наслідків світової фінансової рецесії актуальним стає зміцнення позицій України в міжнародному господарстві, пошук шляхів відродження її виробничого потенціалу, подальшого проведення перетворень у соціально-економічній сфері, реформування фінансової системи. Це між іншим включає розробку концепцій ефективного використання таких макроекономічних регуляторів розвитку національного господарства, які б сприяли активізації ділової активності суб'єктів господарювання та прискоренню темпів економічного зростання. Виникає необхідність розробки такої довгострокової стратегії розбудови держави, яка була б зорієнтована на прискорення темпів економічного розвитку та одночасне забезпечення фінансування соціальних гарантій. У зв'язку з наведеним постає також нагальне питання посилення ролі макроекономічного регулювання національної економіки для її стабілізації та забезпечення належного рівня розвитку.

Питанням розробки методології та теорії макроекономічного регулювання розвитку національного господарства та економічного регулювання складними соціально-економічними системами присвятили свої праці такі відомі вітчизняні та російські вчені, як: А. Амоша, Г. Балабанов, С. Бандур, В. Беседін, Б. Буркинський, З. Варналій, А. Гальчинський, В. Геєць, С. Дорогунцов, М. Долішній, А. Єпіфанов, Т. Заяць, С. Злупко, С. Ілляшенко, Б. Кваснюк, О. Лапко, Е. Лібанова, І. Лукінов, С. Львовчкін, П. Мельник, В. Паламарчук, Д. Стеченко, В. Точилін, О. Челінцев, М. Чумаченко та ін. Вагомий внесок у дослідження складових механізму макроекономічного регулювання розвитку національного господарства зробили Л. Абалкін, В. Амітан, О. Архипова, А. Барановський, П. Белова, І. Бінько, Є. Бухвальд, О. Власюк, Б. Губський, М. Єрмошенко, Я. Жаліло, М. Кизим, О. Кириленко, О. Кузьмін, М. Макаренко, М. Малік, Л. Мельник, В. Мунтіян, Г. Пастернак-Таранушенко, В. Столяров, Л. Тарангул, О. Теліженко та ін.

Серед представників західної неокласичної наукової школи, які протягом тривалого часу вели пошук шляхів ефективного макроекономічного регулювання розвитку національного господарства, слід відмітити дослідження Дж. Александера, Р. Барро, М. Белла, К. Блакбурна, Дж. Бойда, Дж. Бьюкенена, Р. Голдсмита, Дж. Грінвуда, У. Едвареса, Д. Джонсона, Е. Домара, О. Йованович, С. Капассо, Д. Кембелла, Р. Левайна, Р. Лукаса, Р. МакКіннона, Дж. Мартінес-Васкеса, Дж. Робінсона, П. Ромера, Р. Солоу, Б. Смітта, Г. Фельдмана, Р. Харрода, Й. Шумпетера та ін.

Пошук концепції ефективного використання економічних, і, особливо фінансових, важелів макроекономічного регулювання національного

господарства для забезпечення сталих темпів соціально-економічного розвитку України та її регіонів триває й досі.

Разом з тим, незважаючи на значні наукові результати, подальшого вдосконалення потребують теоретико-методологічні підходи до оцінки та прогнозування соціально-економічного розвитку держави та регулювання макроекономічного розвитку національного господарства, вдосконалення механізмів його регулювання, обґрунтування відповідних пріоритетів, активізації інвестиційних процесів тощо. Подальшого дослідження потребують також передумови та логіка розвитку макроекономічного регулювання заради укріплення національного господарства та інших складних соціально-економічних систем. Недосконалою залишається і система фінансового забезпечення макроекономічного регулювання розвитку національного господарства. Теоретичні і практичні проблеми зазначеного характеру стали визначальними при обґрунтуванні актуальності теми дослідження, обумовили її мету, завдання та зміст.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Обраний напрям дисертаційного дослідження узгоджується з Концепцією розвитку Національної інноваційної системи, схваленої Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 17 червня 2009 р. № 680-р та науково-дослідними темами навчальних закладів.

Наукові дослідження з питань макроекономічного регулювання розвитку національного господарства виконувались в рамках науково-дослідної теми Міжрегіонального інституту управління МОН України “Управління трансформаційними процесами в національній економіці як фактор економічного росту” (державний реєстраційний номер 0111U002233), де автором запропоновано класифікувати за ефективністю макроекономічні регулятори розвитку. Наукові дослідження з проблем механізму розвитку фінансової системи України виконувались в рамках науково-дослідної теми ДВНЗ «Українська академія банківської справи» «Реформування фінансової системи України в умовах євроінтеграційних процесів» (державний реєстраційний номер 0109U006782), де запропоновано механізм удосконалення макроекономічного регулювання розвитку національного господарства фінансовими важелями. Наукові дослідження з проблем механізму фінансового розвитку виконувались у Вищому навчальному закладі “Національна академія управління” в рамках науково-дослідної теми “Фінансові чинники активізації економічного розвитку” (державний реєстраційний номер 0111U000331), де запропоновано шляхи удосконалення макроекономічних регуляторів розвитку національного господарства.

Метою дослідження є наукове обґрунтування і розробка теоретико-методологічних засад ефективного макроекономічного регулювання національного господарства для забезпечення сталих темпів економічного розвитку України.

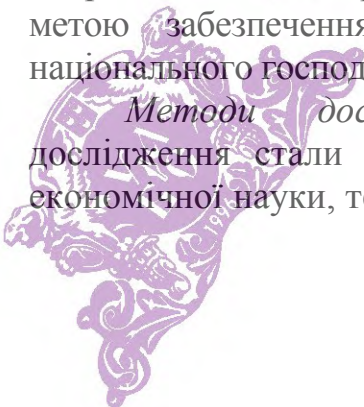
Відповідно до мети дисертаційної роботи були поставлені і вирішені такі основні завдання:

- визначити сутність, зміст, принципи макроекономічного механізму регулювання розвитку національного господарства та його фінансового забезпечення, систематизувати на цій основі поняття та категорії, що стосуються об'єкта дослідження;
- провести ретроспективний аналіз методологічних основ макроекономічного регулювання розвитку складних соціально-економічних систем та сформулювати на цій основі фінансову стратегію розвитку соціально-економічних процесів на макро- та мікрорівнях;
- розробити та оцінити методологічні підходи до вибору важелів фінансового забезпечення макроекономічного регулювання розвитку національного господарства та визначити детермінанти механізму макроекономічного регулювання розвитку національного господарства;
- визначити та оцінити екзогенні впливи та внутрішні суперечності економічного розвитку України, оцінити усі наявні, розробити та апробувати власну методологію дослідження макроекономічних показників розвитку національного господарства;
- оцінити динаміку соціально-економічного розвитку національного господарства та ефективність використання фінансових важелів його регулювання;
- оцінити аспекти стимулювання фінансовими важелями макроекономічного регулювання розвитку національного господарства;
- розробити концепцію удосконалення механізму макроекономічного регулювання національного господарства, провести оптимізацію бюджетної складової макроекономічного механізму державного та регіонального розвитку, розробити стратегію макроекономічного регулювання соціально-економічних процесів держави;
- запропонувати організаційно-економічні основи удосконалення механізму макроекономічного регулювання національного господарства за складовими: бюджетною, податковою, економічного потенціалу, ефективністю фінансових інститутів та продуктивною ефективністю.

Об'єктом дослідження виступає сукупність економічних відносин, які виникають в процесі макроекономічного регулювання розвитку національної економіки.

Предметом дослідження є теоретико-методологічні засади макроекономічного регулювання соціально-економічних процесів держави з метою забезпечення сталих темпів розвитку і економічного зростання національного господарства.

Методи дослідження. Теоретичною основою дисертаційного дослідження стали фундаментальні положення і принципи сучасної теорії економічної науки, теорії макроекономічного регулювання складних соціально-

економічних систем, теорії фінансів, загальної теорії економічної ефективності, теорії системного аналізу тощо.

У своїй сукупності методів та підходів, які є теоретичною основою дослідження, стало можливим реалізувати концептуальну єдність даного наукового дослідження. Зокрема, при проведенні дисертаційного дослідження використано методи: системно-структурного і порівняльного аналізу – при визначенні сутності та змісту фінансового механізму регулювання соціально-економічних процесів та реалізації державної і регіональної соціально-економічної політики, при дослідженні об'єктивних передумов та визначенні напрямків її вдосконалення; формально-логічного аналізу – при дослідженні суперечностей існуючих методів оцінки ефективності у фінансовій та соціальних сферах; при вдосконаленні механізму формування місцевих бюджетів на основі соціальних стандартів; економіко-статистичні – при вдосконаленні методів прогнозування динаміки соціально-економічного розвитку держави та її регіонів; при вдосконаленні науково-методичних підходів до оптимізації розподілу витрат та результатів між учасниками регіональних інвестиційних проектів і програм; методи моделювання і прогнозування – при вдосконаленні принципів, методів та системи показників інтегральної оцінки рівня соціально-економічного розвитку держави та регіону.

Інформаційну базу дослідження склали правові і нормативні акти Верховної Ради України, Президента України, Кабінету Міністрів України, Міністерства фінансів, Міністерства економіки, Міністерства праці та соціальної політики; наукові праці провідних вітчизняних і зарубіжних учених у галузі фінансів, економічної теорії та державного регулювання стратегічного фінансового розвитку та економічного зростання, статистичні матеріали, зібрані безпосередньо автором.

Наукова новизна одержаних результатів.

вперше:

- обґрунтовано можливість застосування запропонованої концепції макроекономічного регулювання соціально-економічних процесів держави, яка ґрунтується на використанні фінансових інструментів активізації економічного розвитку та встановленні взаємозв'язку складових механізму регулювання розвитку національного господарства, що підвищить ефективність регуляторної політики на макrorівні та посилить її вплив на темпи економічного зростання;
- розроблено теоретико-методологічні засади оцінки економічного розвитку країни, що ґрунтуються на систематизації взаємодії та узгодженні фінансових індикаторів соціально-економічного розвитку та можуть бути використані для виявлення трендів на будь-якому часовому проміжку і для будь-яких економічних операцій для своєчасного виявлення негативних та передкризових тенденцій національного господарства;
- запропоновано методологічний підхід до визначення впливу податкової системи на темпи економічного росту національного господарства на основі побудованої економіко-математичної моделі. Виявлено вплив трансформацій

податкової системи на темпи макроекономічного розвитку національного господарства та оцінено розмір такого впливу для України й інших країн світу;

- запропоновано науково-методичний підхід до оцінки центральним урядом адекватності проведення регіональної фіскальної політики та інвентаризації усіх наявних та прихованих фінансових ресурсів і подальшого визначення системи показників фіскальної ємності за допомогою чотирьохступеневого модуля: спроможність збільшити доходну базу бюджету; вартісне вираження потреби органу державної влади у фінансових ресурсах для забезпечення сталих темпів економічного розвитку; відображення податкової системи; відображення системи бюджетних витрат. Запропоновано організаційно-економічні основи механізму макроекономічного регулювання національного господарства шляхом розширення базових передумов ефективного впливу засобами макроекономічного регулювання: фіскальна ємність регіонів, трансформація податкової системи, розвиток фінансових інститутів. Викладені пропозиції дають можливість оптимізувати структуру та кількісний набір податків та зборів, а також визначити та обґрунтувати показник фіскальної ємності регіону для управління процесами забезпечення сталих темпів розвитку національного господарства в регіональному розрізі;

удосконалено:

- методологію оцінки фіскальної вразливості держави на макрорівні, основними параметрами якої є: оцінка рівня аналізу, часовий лаг, система методів та прийомів, кількісні і якісні показники оцінки її ефективності, показники оцінки основних регуляторів макроекономічного розвитку. Перевагою запропонованої методології є можливість завчасно попередити наявність у будь-якому секторі економіки кризових чи передкризових явищ;
- методологічні засади визначення рівня фінансового розвитку країни та оцінки його впливу на темпи економічного зростання національного господарства як удосконаленої моделі Грінвуда-Йовановича з метою активізації економічних процесів у фінансовій сфері та певних галузях економіки, визначених як фінансово незалежні, та на цій основі – досягнення певних показників економічного росту національного господарства;
- сукупність критеріїв до класифікацій та безпосередньо самі класифікації: теорій розвитку, які розкривають загальні парадигми макроекономічних чи мікроекономічних систем; видів оцінки макрофінансової стабільності держави; чинників, які впливають на фінансову систему держави; податкового планування; методів впливу на ступінь макроекономічного регулювання розвитку національного господарства; ризиків податкового планування; детермінант макроекономічного регулювання розвитку національного господарства. В цілому це надає можливість певним чином розділити впливи для оцінки результативності макроекономічного регулювання розвитку національного господарства та провести теоретичну оцінку впливу детермінант фінансового механізму на ступінь регулювання темпів макроекономічного розвитку національного господарства;

- систему показників макроекономічного регулювання національного господарства, до якої разом із системою національних рахунків (СНР) залучено показники ефективності використання фінансових важелів для забезпечення певного рівня макроекономічної стабільності держави та індикатори фінансової стабільності. Запропоновано методи розпізнання передкризових станів фінансової системи певної держави та удосконалено визначення рівня фінансової залежності, у якому враховуються такі критерії макрофінансової стабільності, які дають можливість ефективно управляти державним боргом і регулювати темпи економічного зростання країни та рівень соціальної допомоги;

набули подальшого розвитку:

- загальні парадигми макроекономічних та мікроекономічних систем шляхом групування теорій розвитку складних економічних систем, які класифіковано за концепціями: макроекономічного розвитку (теорія ринку, теорія економічного розвитку на макрорівні); мікророзвитку (теорія циклізму, еволюційна теорія розвитку, теорія ефективного функціонування ринкового середовища, теорія гармонізації зовнішньоторговельних правил та норм за умов відкритої економіки, теорія сприяння залученню іноземних інвестицій та стимулювання внутрішніх, теорія сприяння розвитку середнього та малого бізнесу), теорії дуального розвитку та за моделями реалізації теорій макроекономічного розвитку в межах одного національного господарства;
- науково-методичний підхід до оцінки рівня економічного розвитку національного господарства на основі системи індикаторів за: напрямками (виробничий, фінансовий, інвестиційний, інноваційний, кадровий потенціали та соціальний захист), формою (абсолютні та відносні індикатори), сферою застосування (індивідуальні, групові), призначенням (прогнозні, фактичні), змістом (технологічні, економічні, фінансові, кадрові, виробничі, соціальні), формалізацією (формалізовані, неформалізовані), характером становлення (дискретні, інтервальні), рівнем визначення (макроекономічні, макрофінансові, мезоекономічні, мезофінансові, мікроекономічні, мікрофінансові), середовищем (екзогеновані та ендогеновані), відображенням (кількісні, якісні). Такий підхід дає можливість завчасно та достовірно визначати ступінь фінансової стабільності національного господарства та оцінювати ефективність тих чи інших регуляторних заходів на макрорівні;
- теоретико-методологічні засади формування стратегії економічного розвитку національного господарства, що ґрунтуються на дослідженні взаємозв'язку фінансового розвитку та ефективності використання виробничих фондів та його впливу на економічне зростання у країнах із транзитивною економікою у порівнянні із країнами з розвинутою економікою. Встановлено, що фінансовий розвиток може впливати на темпи економічного зростання держави за допомогою двох каналів: розвитку сектора фінансових посередників та розвитку кадрового складу фінансових менеджерів у складі суб'єктів господарювання;

- поняття фінансового розвитку, під яким розуміється не стан (як у попередників), а гармонійна та систематична діяльність, що здійснюється у фінансовій системі за участю зацікавлених суб'єктів господарювання і населення та сприяє економічному розвитку національного господарства, або процес, у якому відповідні організації та інституції залучаються до стимулювання та підтримки економічної діяльності або зайнятості. Взаємозв'язки між фінансовим розвитком та економічним зростанням визначено за допомогою адаптованої до негативних впливів світової фінансової кризи моделі Бойда-Сміта (BS). На відміну від визначень попередників, встановлена наявність як позитивної, так і негативної кореляції між показниками фінансового розвитку та економічного зростання;
- теоретичні положення щодо розвитку інституційних складових забезпечення довготривалого економічного розвитку на основі оцінки впливу детермінант фінансового механізму другого рівня (глибоких детермінант) на ступінь регулювання темпів економічного розвитку країни. На відміну від положень попередників, отримано аналітичні результати модифікованої моделі Кобба-Дугласа, які доводять, що інституційна складова набагато перевищує роль “відкритості” економіки чи географічного розташування країни у питанні забезпечення її довготривалого економічного зростання. Запропонована модифікація моделі дозволяє оцінювати вплив детермінант фінансового механізму на ступінь регулювання темпів економічного розвитку будь-якої країни.

Практичне значення одержаних результатів. Результати наукових досліджень та практичні рекомендації щодо удосконалення механізму регулювання соціально-економічних процесів в Україні з урахуванням позитивного міжнародного досвіду в умовах кризових тенденцій були використані при підготовці нормативних документів Національної комісії з утвердження свободи слова та розвитку інформаційної галузі при Президентові України (довідка від 07.04.2009 № 34/17), в поточній діяльності відділу європейської інтеграції, питань СОТ та двостороннього співробітництва Департаменту міжнародних зв'язків та європейської інтеграції Міністерства фінансів України (довідка від 23.04.2009 № 346) та управління координації нормативно-творчої роботи та взаємодії з органами державної влади Державної податкової адміністрації України (довідка від 11.06.2009 № 11-0316/455).

Результати наукових досліджень та практичні рекомендації щодо основних проблем регулювання макроекономічного розвитку національного господарства України було використано Національним університетом державної податкової служби України при підготовці методичних розробок і викладанні дисциплін «Місцеві фінанси», «Фінансові стратегії управління економічним розвитком» та при написанні навчальних планів для підготовки магістрів за напрямом 0501 «Економіка та підприємництво» спеціальності 8.050104 «Фінанси», магістерськими програмами «Фінанси», «Корпоративні фінанси», «Фінансова аналітика та прогнозування бізнес-процесів» на кафедрі фінансів (довідка від 24.06.2008 № 1987/01-12), а також Міжгалузевим

інститутом управління МОН України при підготовці методичних розробок і викладанні дисциплін «Управління ризиками», «Контролінг», «Біржова та банківська справа», «Прогнозування (економічне)» (довідка від 23.12.2010 № 237/12).

Особистий внесок здобувача. Усі наукові результати, викладені в дисертації, отримані автором особисто. З наукових праць, опублікованих у співавторстві, використано лише ті ідеї та положення, які є результатом особистої роботи здобувача.

Апробація результатів дисертації. Основні результати наукових досліджень доповідалися на міжнародних та всеукраїнських наукових з'їздах, конференціях, симпозиумах, зокрема таких: Modelling and Analysis of Safety and Risk in Complex Systems: Proceedings of the Fourth International Scientific School MA SR 2004 (Saint-Petersburg, Russia, June 22-25, 2004); Дні науки НаУКМА (24-28 січня, 2005 р.); Міжнародна науково-практична конференція «Теория и практика экономики и предпринимательства» (м. Алушта); International conference «Lomonosov-2006», (Moscow, Russian Federation); Practice Conference «Financial Practice: the experience of the best financials of Ukraine, (Kyiv, 13-14 April, 2006, organizer: Kyiv-Mohyla Business School); International seminar «Perspectives of Ukraine in a context of joining to WTO» (17 May 2006, National Academy of Management under the President of Ukraine); Науково-практична конференція «Європейські орієнтири муніципального управління» (Київ, 2008 р.); Науково-методологічний семінар «Сучасний стан та перспективи розвитку оподаткування в країнах ЄС» (Ірпінь, Національний університет ДПС України, 2009) та ін.

Публікації. Основні наукові положення, висновки і результати дисертаційної роботи опубліковано в 59 наукових працях загальним обсягом 108,68 друк. арк., з яких особисто автору належать 89,35 друк. арк., у тому числі 1 одноосібна монографія, 2 колективні монографії, 29 статей у наукових спеціалізованих виданнях, 23 публікації у збірниках матеріалів конференцій, 3 навчальні посібники, рекомендовані МОН для ВНЗ України (в т.ч. 2 одноосібні) та 2 авторські свідоцтва.

Структура та обсяг роботи. Дисертаційна робота складається зі вступу, п'яти розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг дисертації становить 501 сторінка, список використаних джерел включає 437 найменувань на 47 сторінках. Дисертація містить в основному тексті 39 таблиць і 43 рисунки, 5 додатків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У першому розділі «Теоретичні основи розвитку національного господарства та макроекономічного механізму його регулювання» визначено складові механізму регулювання розвитку національного господарства, проведено ретроспективний аналіз методологічних основ макроекономічного регулювання розвитку складних соціально-економічних

систем, запропоновано нові методологічні підходи до визначення детермінант механізму макроекономічного розвитку національного господарства та теоретичне обґрунтування до визначення важелів фінансового забезпечення цього розвитку.

У процесі аналізу більшості відомих на цей час теорій макроекономічного розвитку автором виявлено їх недоліки, котрі продемонструвала нещодавня світова фінансова криза та рецесія. Тому виникає необхідність або у переформатуванні неокласичної теорії, або у розробці нової теорії розвитку національного господарства, яка б давала рекомендації щодо формування економічної політики в умовах світових фінансових криз. У дослідженні запропоновано теоретико-методологічні основи теорії макроекономічного регулювання розвитку національного господарства, яка є узагальненням об'єктивних фактів, досвіду, форми систематизації наукових знань стосовно використання методів, принципів, концепцій та парадигм макроекономічного регулювання розвитку національних господарств. У роботі усі представлені в науковій літературі теорії економічного зростання згруповано за такими трьома глобальними теоріями: теорії фінансового розвитку, комплексні теорії держави та її регіонів та її регіонів та теорії поляризованого розвитку (рис. 1).

Рис. 1. Теоретичні конструкції теорій економічного розвитку

Теорії розвитку, які розкривають загальні парадигми макроекономічних чи мікроекономічних систем різного типу, у роботі було згруповано і класифіковано наступним чином: концепції макроекономічного розвитку (теорія ринку, теорія економічного розвитку на макрорівні), концепції

мікророзвитку (теорія циклізму, еволюційна теорія розвитку, теорія ефективного функціонування ринкового середовища, теорія гармонізації зовнішньоторговельних правил та норм за умов відкритої економіки, теорія сприяння залученню іноземних інвестицій та стимулювання внутрішніх, теорія сприяння розвитку середнього та малого бізнесу), теорії дуального розвитку. Серед моделей реалізації теорій макроекономічного розвитку автором виокремлено американську модель національного господарства, англійську, німецьку, шведську, японську та іберійську. В роботі вказується на те, що представниками сучасного неокласицизму стали послідовники оновленої версії монетарного напрямку неокласичної теорії, очолювані М. Фрідменом, які довели необхідність макроекономічної стабілізації засобами мультиплікативних регуляторів, за умов якої внутрішні сили національного господарства на макrorівні забезпечують належну динаміку темпів економічного зростання. Монетаристи вважали основними макрорегуляторами забезпечення фінансової і грошової стабілізації та впровадження активної антиінфляційної політики, тобто фінансовий розвиток як основу для забезпечення та активізації економічного зростання національного господарства на перспективу. Ці положення стали саме тим “наріжним каменем”, який спровокував світову фінансову кризу, і, як наслідок, затягну економічну рецесію у багатьох країнах світу у 2007-2011 рр. Зроблено висновок, що на сьогодні політика макроекономічної стабілізації і зростання, яка використовувалась раніше, як апробований рецепт неокласицизму та монетаризму, вже не є настільки ефективною.

В теоретичному аспекті автором удосконалено поняття фінансового розвитку, під яким розуміється не стан (як у попередників), а гармонійна та систематична діяльність, що здійснюється у фінансовій системі за участю зацікавлених суб’єктів господарювання і населення та сприяє економічному розвитку національного господарства, або процес, у якому відповідні організації та інституції залучаються до стимулювання та підтримки економічної діяльності або зайнятості.

Розуміння взаємозв’язків між фінансовим розвитком та економічним зростанням, за висновками автора, може бути наступним: фінансовий розвиток передбачає ефективне розміщення капіталу за рахунок стабільності фінансової системи, яка у свою чергу створює умови для фінансування сталих темпів економічного зростання. Автором акцентується увага на дискусії стосовно залежності між фінансовим розвитком та економічним зростанням. Ряд економістів (Г. Гьюдотті, Р. Левайн, Дж. Кінг та ін.) вважають, що кореляція між довгостроковим економічним зростанням та рівнем фінансового розвитку є сильно вираженою та позитивною. Інші економісти (О. Йованович, В. Деміргус-Кунт та ін.) вважають, що взаємозв’язок між рівнем довгострокового економічного зростання та активністю у фінансовій системі в деяких випадках може бути позитивним, а в деяких – негативним. Для визначення напрямку взаємозв’язку між фінансовим розвитком та довготривалим рівнем економічного зростання у процесі дослідження було

адаптовано модель Бойда-Сміта (BS). За проведеними розрахунками на базі аналітичних даних 62 країн з різним рівнем розвитку протягом 1966-2011 рр. та адаптованої моделі BS обґрунтовано висновок, що стабільні темпи фінансового розвитку не завжди спонукають до довготривалого економічного зростання держави, чи, навпаки, сталі темпи фінансового падіння є причиною для виникнення кризових явищ в економіці держави.

За результатами розрахунків набуло подальшого розвитку положення про негативний вплив на темпи економічного зростання так званої “фінансової лібералізації” МакКіннона-Шоу (усунення будь-яких регуляторних впливів на діяльність фінансів з боку держави), коли може виникати ситуація, що стабільна фінансова система з ознаками розвитку спричиняє кризові явища в економіці, і, відповідно, навпаки – коли нестабільна фінансова система з ознаками падіння не стає перешкодою для досягнення позитивного приросту ВВП такої країни. Тобто ми маємо справу як з позитивною, так і з негативною кореляцією між показниками фінансового розвитку та економічного зростання, коли відсутня можливість стверджувати впевнено про те, яка із цих категорій є первинною: фінансовий розвиток чи економічне зростання.

У роботі набула подальшого розвитку теоретична конструкція механізму активізації економічного росту за допомогою таких фінансових інструментів, як бюджет, податки, інвестиції, фінансовий ринок, акціонерний капітал тощо. Детермінанти макроекономічного регулювання розвитку національного господарства запропоновано класифікувати на директивні та регулюючі, які, в свою чергу: за рівнем (фінансові методи, фінансові важелі, нормативно-правове забезпечення, інформаційне забезпечення) та глибокими детермінантами (засоби економіко-математичного прогнозування та моделювання, фінансове планування, імітаційне моделювання, фінансове прогнозування, визначення потенціалів за сферами фінансового механізму).

Проведено теоретичну оцінку впливу глибоких детермінант на ступінь регулювання соціально-економічного розвитку певної країни. Для цього побудовано економіко-математичну модель як модифіковану модель Кобба-Дугласа:

$$\Delta VVP_i = \alpha_i + \alpha_2 \log Y_{0i} + \alpha_3 IZak_i + \alpha_4 \log TB_i + \alpha_5 \Gamma_i + \varepsilon_1, \quad (1)$$

де ΔVVP_i – темпи приросту ВВП у країні i ;

Y_{0i} – рівень ВВП у країні i у базовому році;

$IZak_i$ – індекс законності в країні i ;

TB_i – сальдо торговельного балансу в країні i ;

Γ_i – геополітична ситуація в країні i , визначена як індекс за даними Hall&Jones.

Проаналізовано статистичні дані для моделі по 153 країнам з різним рівнем економічного розвитку. Встановлено, що у державах, де нормативна база, яка регулює економічні процеси, є недосконалою, довготривалого у часі

економічного зростання не досягається, і, навпаки, для держав, де нормативна база сприяє діловій активності суб'єктів господарювання, характерний тривалий економічний розвиток. За розрахунками автора із застосуванням одночасно двох тестів (OLS і SLS) доведено, що вплив глибоких детермінант фінансового механізму на прискорення або скорочення темпів соціально-економічного розвитку певної країни є, але він незначний. Коефіцієнти Γ_i та $\log TB_i$ є незначними, що показує вплив так званої “обмовленої конвергенції”. Стан законодавчо-нормативної бази певної держави несуттєво впливає на сальдо торговельного балансу. Ідентичні результати стосовно законодавчо-нормативної бази та сальдо торговельного балансу дало альтернативне тестування SLS. З вищесказаного автором зроблено висновок, що твердження Д. Родріга стосовно інституційної складової у забезпеченні довготривалого економічного розвитку знайшли своє підтвердження. Іншими словами, інституційна складова набагато перевищує роль “відкритості” економіки чи географічного розташування країни у питанні забезпечення її довготривалого економічного зростання. Цей результат, в першу чергу, входить у теоретичну суперечку із положеннями неокласичної теорії економічного росту, але саме негаразди в інституційній складовій національного господарства різних держав спровокували суттєве скорочення темпів економічного росту під час світової фінансової рецесії, що вже практично підтверджує правильність отриманих за допомогою тестів OLS та SLS результатів.

У другому розділі “**Методологічні засади оцінювання ефективності макроекономічного регулювання розвитку національного господарства**” розглянуто макроекономічні показники розвитку національного господарства України, науково-методичні підходи до вимірювання ефективності фінансових регуляторів соціально-економічних процесів, діагностики макроекономічної стабільності національного господарства, стану фінансового забезпечення соціально-економічного розвитку України.

Дослідження макроекономічних показників розвитку національного господарства України показали наявність серед них двох груп – система національних рахунків (СНР) та баланс народного господарства (БНГ). Автором розглянуто історичні етапи розвитку системи макроекономічних показників: система статистичного обліку у формі БНГ; паралельне використання двох систем макроекономічних показників – СНР та БНГ; переважне використання СНР. В основі СНР лежить концепція господарського кругообігу і вона має всеосяжний характер представлення даних від усіх інституційних одиниць, які функціонують в рамках окремо взятого національного господарства.

Незважаючи на велику позитивну практику застосування СНР, вона має ряд недоліків, основні з яких: неврахування діяльності нерезидентів, що викривлює результати оцінки індексів і темпів економічного росту; врахування готової продукції і незавершеного виробництва, що збільшує показник валового випуску; неврахування у переліку так званих «неринкових»

показників валового випуску (освіта, наука, медицина тощо), але які також надають послуги та мають збільшувати реальне значення валового випуску. Крім того, СНР не дає можливості оцінити ефективність використання тих чи інших макроекономічних регуляторів розвитку національного господарства, а також не дозволяє виявляти позитивні чи негативні впливи.

Виходячи з результатів аналізу практики застосування СНР та виявлених недоліків, автором серед існуючих методологій оцінки макроекономічної стабільності за фінансовою складовою в умовах України запропоновано використання їх комбінації з числа найбільш адаптованих до національних особливостей (табл. 1).

Автором зроблено висновок про відсутність комплексної системи оцінки ефективності макроекономічних регуляторів розвитку національного господарства за фінансовою складовою. Під *макроекономічною стабільністю національного господарства за фінансовою складовою* запропоновано розуміти спроможність обслуговувати коротко- та довгострокові зобов'язання та фінансувати економічний розвиток. Тому додатково до СНР слід застосовувати систему оцінки ефективності використання фінансових важелів для забезпечення певного рівня макроекономічної стабільності держави. Теоретичним підґрунтям цієї системи повинні бути такі категорії: макроекономічна стабільність національного господарства; макроекономічна вразливість національного господарства; макрофінансова стабільність; система завчасного попередження кризових явищ; макропруденційний нагляд; випереджуючі індикатори; фінансові індикатори.

Таблиця 1

Можливості щодо адаптації до умов України методологій оцінки макроекономічної стабільності за фінансовою складовою

Методології у сфері оцінки ефективності макрофінансових регуляторів	Можливість адаптації до особливостей національного господарства України (за окремими елементами)
1. Методологія Міжнародного валютного фонду	Потребує значного доопрацювання, оскільки опис стосовно оцінки фінансової стабільності національного господарства не є достатнім
2. Оцінка фінансової стабільності Світового банку за системою завчасного попередження	Методика оцінки впливу можливих шоків на національне господарство моделями: економетричною, загальної рівноваги та часткової рівноваги
3. Макропруденційний нагляд	У частині оцінки стрес-тестування для визначення вразливості економічної системи
4. Системи завчасного попередження	Випереджуючі індикатори Камінські для прогнозування ефективності виключно фіскальних регуляторів економічного розвитку та пробіт-логіт моделі обмежених залежних змінних Берга-Патілло для прогнозування можливості виникнення валютної кризи
5. Методологія Барнхіла-Копіца	У частині розрахунку чистої вартості фінансових активів для прогнозування показників фінансового розвитку
6. Методологія умовних зобов'язань	У частині визначення підходів до бюджетування умовних

А. Шіка (за теорією бюджетування)	зобов'язань
7. Методологія циклічно скоригованого балансу	У частині визначення ефективності фіскальної позиції ефекту економічного циклу та ефективності фіскального регулятора економічного розвитку
8. Методологія Дж. Кремера	При проведенні дизагрегованого аналізу ефективності фіскального регулятора, коли окремі фактори впливу на бюджет розкладаються на структурний та циклічний компоненти
9. Методологія Хеммінга-Петрі	При проведенні комплексної оцінки фіскальної системи за різними складовими (інвестиційною, фіскальною, борговою, тощо) та оцінки фіскального регулятора на супротив екзогенним шокам

У роботі запропоновано *комплексну систему оцінки ефективності фінансових регуляторів економічного розвитку національного господарства*, яка складається із таких елементів: оцінка базових умов методами визначення потенційних зобов'язань та циклічно скорегованого балансу; попередження можливості кризи методами системи індикаторів; стрес-тестування економетричними методами; оцінка здатності фінансової системи справлятися із шоками внутрішнього та зовнішнього середовища; система аналізу ефективності фіскального регулятора економічного зростання; система аналізу ефективності валютної політики, як регулятора економічного зростання; система аналізу ефективності державної регуляторної діяльності стосовно фінансових інститутів; система аналізу ділової активності та рівня фінансового забезпечення сталості темпів економічного розвитку; оцінка фінансової сталості на рівні національного господарства.

У роботі розроблено *систему показників фінансового забезпечення розвитку національного господарства*, основними параметрами якої визначено рівень аналізу, часовий лаг, систему методів та прийомів, кількісні і якісні показники оцінки її ефективності, показники оцінки основних регуляторів макроекономічного розвитку та основні компоненти методології. Система включає сукупність показників для моніторингу доходів та видатків бюджетів всіх рівнів, стану внутрішнього та зовнішнього боргу, співвідношення боргу до ВВП, співвідношення бюджетного дефіциту до ВВП, рівня ділової активності суб'єктів господарювання, фінансового стану основних бюджетоутворюючих суб'єктів господарювання, та систему моніторингу міцності національної валюти. На основі вказаної системи показників розроблено *методологію фінансового забезпечення розвитку національного господарства*, в якій пропонується використання таких методів: оцінка впливу шоку на стан макроекономічних показників розвитку аналітичними методами, економетричне моделювання, модель загальної рівноваги, аналітична оцінка часткової рівноваги тощо.

Виходячи з того, що стратегія макроекономічного регулювання розвитку національного господарства фінансовими потоками має бути основана на контролі непередбачуваності фінансового ринку та на реальній оцінці прибутковості суб'єктів господарювання, запропоновано використання методу

інтерпретації технічних індикаторів ринку Денніса-Колбі, який передбачає реалізацію стратегії пересікання експонентних ковзних середніх та поетапного моделювання стратегії на базі історичних даних. Це дає можливість виділяти групу правил прийняття економічних рішень, які сприяють зменшенню ризиків втрат. Перевірку ефективності фінансового регулятора соціально-економічних процесів доцільно проводити на основі розробленої методики визначення фінансових індикаторів рівня соціально-економічного розвитку. Використання цих індикаторів дозволяє: використовувати історичний матеріал тренду для управління ризиками у регулюванні розвитку національного господарства; об'єктивно оцінювати рівень макроекономічного регулювання розвитку національного господарства; здійснювати поточну оцінку ситуації на фінансових ринках країни; заощаджувати час для прийняття ефективних рішень стосовно використання певного регулятора економічних процесів; виявляти негативні тенденції в економіці держави.

Зважаючи на вищевказане, у роботі запропоновано авторський науково-методичний підхід до визначення критеріїв узагальненої класифікації системи фінансових індикаторів соціально-економічного розвитку держави за рядом напрямків та щодо визначення критеріїв, і на їх основі комплексної класифікації, видів оцінки (діагностики) макрофінансової стабільності держави.

Надані класифікації максимально наближені до вимог сучасного макроекономічного регулювання розвитку національного господарства, відрізняються простотою і можуть бути використані для завдань макрофінансової стабілізації економіки у повсякденній практиці.

Обґрунтовано, що діагностику макроекономічної стабільності національного господарства для попередження кризових явищ в економіці держави доцільно проводити за модифікованою *методикою визначення фінансової нестабільності* П.Труніної, в якій запропоновано систему індикаторів фінансової стабільності-нестабільності та методи їх оцінки для розпізнання передкризових станів фінансової системи держави. Даний методичний підхід передбачає такі основні етапи проведення оцінки макрофінансової стабільності держави: 1) полікритеріальна оцінка рівня соціально-економічного розвитку країни; 2) групування основних макрофінансових індикаторів; 3) оцінка екзогенних та ендогенних впливів на макрофінансові індикатори; 4) інтерпретація отриманих результатів та розробка рекомендацій щодо усунення негативних впливів. Результатом діагностики макрофінансової стабільності держави є формування полікритеріальним методом рейтингу соціально-економічного розвитку країни. Результати показників проведеного аналізу вказують на появу перших передвісників кризи ще у 2007 році і їх поглиблення у 2009 році майже в усіх з 22 проаналізованих країн. Показники фінансового забезпечення економічного росту автором згруповано у найбільш значимі: показники сальдо платіжного балансу; стан державного боргу; показники фінансової діяльності у сфері державних фінансів; показники розвитку місцевих фінансів; інвестиційна активність

громадян та суб'єктів господарювання; оцінка потенціалу розвитку суб'єктів господарювання. За означеними групами показників оцінено динаміку фінансової бази економічного зростання країни лише прямої дії. До вторинних наслідків негативного впливу на Україну світової фінансової рецесії віднесено: складність отримання зовнішніх запозичень та зростання їх вартості; відтік капіталу з країни; зниження попиту на експорт; вплив на фінансові показники негативних очікувань суб'єктів ринку. Із застосуванням аналітичних методів оцінки ризиків нестабільності економіки певної країни було виявлено небезпечні передкризові тенденції, які спричиняють скорочення темпів соціально-економічного розвитку держави та її регіонів. Встановлено екзогенні чинники, що впливали на макроекономічну стабільність у період світової фінансової кризи. Основними тенденціями, які вплинули на зведені показники зовнішньоторговельного сальдо та привабливості економіки України для прямого іноземного інвестування, визначені: тенденції рівня інфляції; фіскальна політика (має переважно соціальну спрямованість); нестабільність банківської системи; виникнення системних проблем у фінансовому секторі; негативні наслідки та прогнозовані ризики світової фінансової рецесії.

За такого узагальненого аналізу тенденцій та сучасного стану фінансового та економічного розвитку України у роботі зпрогнозовано ризики у таких основних напрямках: погіршення сальдо торговельного балансу, ускладнення доступу до міжнародної фінансової допомоги у вигляді запозичень, зниження стабільності банківської системи країни, зміна джерел інвестування від банківського сектора до приватного, погіршення якості життя громадян України. При цьому основними ризиками для фінансової системи України визначено: сповільнення темпів зростання, необхідність підвищення податкового тиску, зовнішні ризики від світового економічного спаду, зниження доходності від фінансових операцій з капіталом, можливість виникнення глобальної кризи ліквідності банківського капіталу, збільшення недовіри громадян до банківської системи, зміна потоків капіталів; неконтрольованість дефіциту бюджету в нестабільних умовах розвитку, додаткове навантаження на бюджет для виконання кредитних зобов'язань та зобов'язань по рефінансуванню деяких сфер економіки України тощо. Оцінено вплив вказаних ризиків на динаміку соціально-економічного розвитку держави та запропоновано рекомендації щодо мінімізації негативного впливу від них за рахунок інституційного розвитку фінансової системи та розширення можливостей рефінансування банківської системи, розробки заходів щодо покращення умов іноземного та вітчизняного довгострокового інвестування, зменшення рівня фіскального вилучення ресурсів на потреби споживання, запровадження ефективних заходів регулювання іноземних запозичень, підтримання темпів економічного зростання та спонукання до їх збільшення, залучення населення до процесів інвестування у національне господарство, посилення нагляду за ліквідністю та ризиками у банках України тощо.

У третьому розділі **“Фінансові важелі макроекономічного регулювання розвитку національного господарства”** розглянуто питання визначення ефективності фінансових інструментів як макроекономічних регуляторів економічного розвитку.

Одним з основних інструментів регулювання макроекономічного розвитку держави розглянуто податкове планування, яке може бути у вигляді схем податкової оптимізації та схем податкової мінімізації. Відомі сучасній економічній науці ризики податкового планування поділено на два класи: ризики внутрішнього та зовнішнього середовища. Найбільш істотними при цьому є ризики внутрішнього середовища країни, які поділено за кластерами відповідно до певного рівня розвитку.

Західні економісти Д. Кембелл, Е. Томсетт, Д. Джонсон та інші вказують на можливість визначення впливу податкового та бюджетного планування на темпи економічного зростання певної держави, але їх дослідження обмежуються виявленням впливу планування податкових надходжень до бюджетів всіх рівнів в межах оцінки легальної податкової мінімізації. Автором у дисертаційному дослідженні уточнено визначення терміну “податкове планування”, під яким запропоновано розуміти відображення витрат суб’єкта господарювання про сплату податків, зборів та інших обов’язкових платежів, та про вибір ефективних варіантів здійснення податкового обліку. Специфічними принципами податкового планування є принципи: законності, оптимальності, конфіденційності, підконтрольності, комплексності, перспективності, природності. Запропоновано методіку визначення впливу податкового планування на темпи економічного зростання, яка залежить від способу самого податкового планування суб’єкта господарювання.

Було проведено оцінку часу релаксації податкових надходжень при зміні ставок податків для вітчизняних промислових підприємств та на основі економіко-математичного моделювання зроблена оцінка впливу кожного із параметрів моделі на час релаксації і темп приросту капіталу. При збільшенні податкового вектора на 1 % темп приросту капіталу дорівнюватиме $(-0,0622)$, тобто в даних умовах підприємства промисловості не можуть здійснювати навіть просте відтворення. Однак і при зниженні податкових ставок до нуля, темп приросту однаково залишається від’ємною величиною $(-0,0366)$.

Отриманий результат автором обґрунтовується таким чином: важке становище, що склалося на сьогоднішній день в економіці України, викликане, насамперед, не величиною податкового тиску, а високим ступенем зношення (понад 51 % на початок 2010 р.) і старінням основних виробничих фондів. За таких умов темп приросту капіталу до і після зниження податкових ставок відповідно складають 0,0388 та 0,0541. Час релаксації податкових надходжень у цьому випадку складе 14,5 років. При зниженні податкового тиску за загальним вектором податків та зборів у державі до 35 % (із 62 % на сьогодні) було отримано середні теми приросту капіталу у майже 72 %.

Отже, податкове планування та його складова – податкова мінімізація – мають вплив на темпи економічного зростання в державі, а темпи економічного зростання прямо пропорційно залежать від розміру економії фондів суб'єктів господарювання в результаті податкової мінімізації. Значний вплив на ефективність зміни розміру ставок податків та зборів має стан національного господарства на момент проведення бюджетно-податкової реформи.

У роботі досліджено проблему створення умов для стабільної роботи підприємств, у чому важливу роль відіграє оптимізація режиму оподаткування. Найбільш впливовим є регулювання акцизним оподаткуванням розміру отримуваних прибутків суб'єктами господарювання. Доведено, що у випадку, коли спостерігається висока ділова активність підприємств, які регулюються акцизним оподаткуванням, оподаткування товарів непрямими податками призводить до суспільних втрат у вигляді зменшення прибутків споживача та виробника та до виникнення альтернативних витрат у виробника. До найбільших втрат приводить використання адвалерної ставки акцизів, тому її небажано використовувати як регулятор макроекономічної стабільності національного господарства. Найкращим регулятором є використання специфічної ставки акцизу або ж комбінованої.

Виходячи з того, що на рівень економічного розвитку національного господарства впливає співвідношення централізації-децентралізації в країні, досліджено дане питання. Розрахунки, проведені за статистичними даними європейських держав, доводять, що показник регіональної неоднорідності для України є надзвичайно великим, тому саме регіональний розвиток являє собою суттєвий потенціал для економічного розвитку всієї країни. Політика децентралізації впливає на темпи приросту ВВП будь-якої країни, що підтверджує розроблена та апробована економіко-математична модель. За нею доведено, що для того, щоб Україна мала фінансові та економічні підстави для активізації економічного зростання, необхідно децентралізувати фінансові та податкові потоки, змінити бюджетне законодавство для уможливлення процесу отримання довгострокових трансфертів на виконання строкових бюджетних програм, залишити у розпорядженні місцевих бюджетів податок на прибуток підприємств.

Проведено деталізований аналіз за країнами з різними типами економік, щодо встановлення залежності між інвестиціями та економічним зростанням. Обґрунтовано, що для подолання економічної кризи необхідно створити умови для збільшення споживчих витрат і підтримання їх частки у складі ВВП на оптимальному рівні, що є об'єктивною передумовою зростання інвестицій і збільшення обсягу виробництва ВВП. Головними джерелами інвестування мають стати кошти підприємств у вигляді прибутку та амортизаційних відрахувань, а також доходи населення.

Нарощення інвестиційного потенціалу України потребує подальшого зміцнення банківської системи, зростання капіталу і вкладів населення та

стимулювання комерційних банків до збільшення інвестиційної спрямованості у своїй діяльності. Бажаним є також створення позикової системи, яка акумулює тимчасово вільні кошти населення, суб'єктів господарювання, зовнішніх інвесторів. Основною регуляторною функцією держави слід вважати сприяння залученню інвестицій до сфер науково-технічної та інноваційної діяльності. Необхідно створити систему пільгових кредитів для реалізації інвестиційних проектів та суттєво змінити інвестиційну ставку по відношенню до ВВП (табл. 2). Доцільною буде розробка інвестиційної моделі економічного зростання.

Таблиця 2

Рівень інвестиційної ставки по відношенню до ВВП*

ВВП на душу населення в дол. США за станом на 1981 р.	Інвестиційна ставка (%) за роками в					
	країнах з транзитивною та молодіжною ринковою економіками			країнах з розвинутою економікою		
	1980-ті	1990-ті	2000-2009	1980-ті	1990-ті	2000-2009
до 250	13,0	13,6	19,3	–	–	–
250-500	17,5	16,5	20,8	–	–	–
500-750	18,1	17,8	22,7	15,3	–	–
750-1000	18,3	20,7	25,3	27,7	18,9	–
1000-2000	15,6	21,7	24,7	24,9	27,3	28,5
2000-4000	24,8	20,5	27,6	23,5	25,1	26,1
4000-6000	–	–	23,3	23,2	26,6	20,4
6000-8000	–	–	–	19,9	23,1	25,2
8000 і більше	–	–	–	–	18,9	21,2
Середня інвестиційна ставка	16,3	17,2	22,3	23,9	25,2	24,7
Коефіцієнт кореляції	0,29	0,37	0,27	–0,22	–0,23	–0,45

*Джерело – дані Світового банку з 1981 по 2009 р.

Виходячи з того, що у макроекономічному регулюванні економічного розвитку держави суттєву роль відіграє фінансовий ринок, проведено його дослідження за такими напрямками: ринок цінних паперів та економічне зростання (теоретичне дослідження та аналітична оцінка); методологія та відбір даних; побудова моделі; апробація моделі та отримання результатів.

Для перевірки якості зв'язку та його значимості між фінансовим ринком та темпом економічного зростання країни використано щоквартальні дані за показниками розвитку цінних паперів та показниками макроекономічної стабільності для країн з різним рівнем розвитку за період 1972-2010 рр. Рівень економічного зростання у кожній країні буде логарифмом реального ВВП; рівень розвитку фінансового ринку – логарифм рівня капіталізації на ринку цінних паперів та логарифм відношення обсягу охоплення ринком цінних паперів до ВВП; рівень розвитку банківської системи – логарифм відношення банківських кредитів до ВВП. Рівень мінливості ринку цінних паперів

визначено рухливою стандартною похибкою рівня розвитку ринку цінних паперів.

Іншими індикаторами фінансового розвитку у моделі є рівень депозитного забезпечення банків, обсяг наявних кредитних ресурсів у банках, відношення обсягу обороток на ринку цінних паперів до рівня ВВП та індикатори розвитку банківської системи.

Для досягнення поставленої мети адаптовано VAR-модель, розроблену С. Йохансеном:

$$\Delta x_t = \Gamma_1 \Delta x_{t-1} + \Gamma_2 \Delta x_{t-2} + \dots + \Gamma_n \Delta x_{t-p} + \Pi x_{t-p} + \Psi D_t + u_t, \quad (2)$$

де x – це $n \times 1$ вектор похідних першого рангу,
 $\Gamma_1, \Gamma_2, \dots, \Gamma_n$ – це матриці $n \times n$ панельних даних за індикаторами по кожній країні;
 D та u визначають похибку на шоки першого та другого порядку;
 Π – стабільна рівновага (еквалібрій), яка визначається рангом рівнозначної матриці розміром $n = 4$.

Проведено LR тест за А. Хансеном та С. Йохансеном:

$$LR = T \sum_{i=1}^q \ln \left(\frac{\lambda_i}{1 - \lambda_i} \right) - T_j \sum_{i=1}^{q_1} \ln \left(\frac{\lambda_i}{1 - \lambda_i} \right) \quad (3)$$

За обраною методологією проведено розрахунки для 72 країн з різним рівнем економічного розвитку за період з 1970 по 2010 роки. Країни поділено за рівнем їх економічного розвитку згідно класифікації МВФ: країни з розвинутою економікою, країни з транзитивною економікою, країни, що розвиваються. Відповідно, проведено тестування моделі, спочатку на “out-root тест”, потім на значення шоків, які існують в окремих групах країн за групами. За проведеними розрахунками визначено, що взаємообумовленість економічних рухів у розвитку між розвитком фінансового сектора та економічним розвитком у країнах з молодою та транзитивною економіками є дуже чутливою до будь-яких впливів зовнішнього характеру.

У четвертому розділі «Шляхи удосконалення інструментів макроекономічного регулювання національного господарства» висвітлено питання введення нового макроекономічного регулятора, удосконалення бюджетної складової механізму макроекономічного регулювання соціально-економічного розвитку, трансформації податкової системи та оцінки її впливу на темпи економічного зростання, розвитку фінансових інститутів та ефективності виробничих фондів.

Автором досліджена фіскальна ємність регіонів, економічний потенціал розвитку національного господарювання, трансформація податкової системи для реалізації впливу на темпи економічного розвитку, структурно-динамічний характер макроекономічного регулювання соціально-економічного розвитку.

У роботі розвинуто визначення терміну “фіскальна ємність регіону”, наводяться пропозиції щодо його використання. Розроблено модель визначення фіскальної ємності регіонів. Фіскальна ємність регіону (ФЄР) вимірює можливість регіональної влади збільшувати власні джерела доходів своїх бюджетів за шаблями влади для забезпечення фінансування власних чи делегованих повноважень. Ступінь ФЄР може визначатися для: моніторингу та порівняння трендів у економічних показниках роботи органу місцевого самоврядування; надання інформації щодо оцінки фінансової стабільності регіону; прогнозування впливу структурних змін у регіональній економіці; орієнтира для центральної влади при наданні органам місцевого самоврядування трансфертів та грантів. У загальному вигляді ступінь ФЄР математично можна записати так:

$$FE^i = \left[\sum_{j=1}^R (t_j^s B_j^i) \right] - \left[\sum_{k=1}^Z (c_k^s E_k^i) \right] \quad (4)$$

де FE^i – фіскальна ємність регіону i ;
 R – загальна кількість податків, що входять до доходної частини певного місцевого бюджету;
 t_j^s – стандартна (закріплена законодавством) податкова ставка для податку j в місцевому бюджеті;
 B_j^i – податкова база для податку, що є складовою доходної частини місцевого бюджету j у регіоні i ;
 Z – загальна кількість статей витратної частини місцевого бюджету;
 c_k^s – стандартна вартість статті витрат k ;
 E_k^i – стаття витрат k у регіоні i .

У перших дужках формули (4) представлено спроможність органу місцевого самоврядування i збільшити власну доходну частину, а наступні дужки представляють загальну вартість витрат місцевих бюджетів у регіоні. Методика визначення розміру необхідних трансфертів за допомогою розрахунку ступеня фіскальної ємності регіону заснована на таких положеннях: 1) спроможність збільшити доходну базу місцевого бюджету, 2) вартісне вираження потреби органу місцевого самоврядування у фінансових ресурсах, 3) відображення податкової системи, 4) відображення системи бюджетних витрат. Запропонована методика дозволяє оптимізувати міжбюджетні відносини в Україні, чим опосередковано активізує макроекономічний розвиток національного господарства.

Досліджено структурно-динамічний характер бюджетної складової механізму макроекономічного регулювання розвитку національного господарства. Аналіз реформування економічних відносин в Україні за роки незалежності свідчить про те, що перехід економіки до ринкових відносин здійснювався недостатньо регульовано, внаслідок чого відбулася руйнація

звичних територіальних пропорцій, наростання полярності між регіонами за рівнем соціального розвитку і потужності економічного потенціалу.

Досліджено вплив трансформацій податкової системи на темпи економічного розвитку, проблему регулювання розміру податкових ставок та їх вплив на стан макроекономічного розвитку національного господарства для України та для інших країн світу, взявши за основу дослідження Д. Родріга та А. Алесіної, у якому економіка країни розглядає у визначеному часі t та відповідно до цього моменту рівні технології промисловості, які спонукають до виходу певну кількість продукції Y . Припустивши, що середня ставка оподаткування τ залишається незмінною протягом певного часу, та використовуючи обмеження для бюджету (5) та трансверсальну умову (6) для домогосподарства i , можна визначити як розміри повернутого капіталу k_i та споживання c_i , які зростатимуть при тій самій константній ставці для всіх t (6):

$$k_i = wl_i + \left(-\tau \right) \frac{BHP}{k} k_i - c_i, \quad k_i \text{ задано} \quad (5)$$

де k_i та l_i – i -те капіталовкладення домогосподарств та затрати праці на обслуговування цих капіталовкладень відповідно;

τ – середня податкова ставка по країні;

w – середня заробітна плата;

c_i – споживання i -го домогосподарства.

$$\lim_{t \rightarrow \infty} e^{-\rho t} \frac{k_i}{c_i} = 0, \quad (6)$$

де ρ – параметр преференцій

$$\frac{\partial \gamma}{\partial \tau} = \frac{1-\alpha}{\alpha} \alpha^{\frac{1}{\alpha}} A^{\frac{1}{\alpha}} \left(-\tau \right)^{\frac{1-2\alpha}{\alpha}} - \alpha^{\frac{1}{\alpha}} A^{\frac{1}{\alpha}} \tau^{\frac{1-\alpha}{\alpha}} \geq < 0, \text{ оскільки } \tau \leq 1-\alpha. \quad (7)$$

Проведені розрахунки підтверджують результати попередніх досліджень і свідчать про те, що взаємозв'язок між темпом економічного зростання та середньою податковою ставкою являє собою інвертовану U-криву. Крім того, коли середня податкова ставка дорівнює $\tau^* = 1-\alpha$, тоді економіка досягає максимально можливого, для заданих параметрів, рівня темпів економічного зростання:

$$\gamma^* = \alpha^{\frac{1+\alpha}{\alpha}} A^{\frac{1}{\alpha}} \left(-\alpha \right)^{\frac{1-\alpha}{\alpha}} - \rho. \quad (8)$$

Із зниженою (підвищеною) податковою ставкою, прибуток від капіталу після оподаткування або зростає (спадає) відповідно до функції τ . Таким чином, оскільки τ зростає, то темп економічного зростання в цьому випадку спочатку зросте також, потім досягне свого максимуму у точці γ^* , коли $\tau = \tau^*$, а тільки потім впаде. За статистичними даними по Україні при максимально підвищеній податковій ставці можна досягти темпу економічного зростання у 2 пункти на рік, тому у роботі доводиться недоцільність підвищення ставки податків та

введення інших видів оподаткування до етапу визначення позитивних результатів проведення податкової та бюджетної реформ.

Умовою ефективності регулювання темпів економічного зростання є розвиток фінансових інститутів та ефективність виробничих фондів у промисловості, що дозволяє покращити рівень соціально-економічного життя громадян країни. У теоретичному аспекті уточнено поняття “виробнича ємність національного господарства”, під якою пропонується розуміти можливість національного господарства до розміщення виробничих потужностей. Автором продемонстровано, що не тільки продуктивність впливає на фінансовий розвиток, а й навпаки. Для моделювання таких зворотних процесів використовується адаптована модель Батіса-Коелі, яка, з поправкою на несподівану реакцію економіки транзитивних країн на зовнішні та внутрішні впливи, матимете наступний вигляд:

$$\begin{aligned} ВВП_{it}-П_{it} &= \beta_0 + (\beta_1 - 1)П_{it} + \beta_2 K_{it} + \beta_3 t + \beta_4 D_{it} + \beta_5 D_{it} П_{it} + \\ &+ \beta_6 D_{it} K_{it} + \beta_7 D_{it} t + \beta_8 ЦК_{it} + v_{it} - u_{it} ; \\ \mu_{it} &= \delta_0 + \delta_1 F_{it-1} + \delta_2 D_{it} + \delta_3 D_{it} F_{it-1} \end{aligned} \quad (9)$$

де $ВВП$ – валовий внутрішній продукт;
 $П$ – продуктивність праці (трудоий капітал);
 K – капітал;
 $ЦК$ – циклічна компонента ВВП;
 D – фіктивна змінна.

Для розрахунків у роботі побудовано таблиці панельних даних у трьох альтернативних варіантах за фінансовими даними 39 країн з різним рівнем розвитку. Фінансові дані було взято із інтервалом у 1 рік з 1978 по 2008 рр. Для адаптації моделі було взято логарифми вказаних змінних. Для згладжування та усунення білих шумів було використано фіктивні змінні та додаткові змінні v_{it} та u_{it} . Крім того, при підрахунку враховано монетарні агрегати М2, М2 мінус готівкові кошти в обігу, відношення готівкових коштів до потреби у депозитах, кредитування приватного сектора банківськими установами країни. Як витікає з аналізу, при дослідженні взаємозв'язку фінансового розвитку, ефективності виробничих фондів та його впливу на економічне зростання виявлено, що фінансовий розвиток може впливати на економічне зростання держави за допомогою двох каналів: розвитку сектора фінансових посередників та розвитку кадрового складу фінансових менеджерів даного суб'єкту господарювання.

У п'ятому розділі «Концептуальні підходи і стратегія макроекономічного регулювання розвитку національного господарства» розглянуто питання удосконалення механізму макроекономічного регулювання національного господарства, ефективності застосування фінансових важелів

забезпечення дієвості макроекономічних регуляторів розвитку України та її регіонів, стратегії макроекономічного регулювання соціально-економічних процесів держави та теоретичні засади регулювання фінансових потоків в системі забезпечення соціально-економічного розвитку національного господарства.

У роботі запропоновано концепцію удосконалення механізму макроекономічного регулювання розвитку національного господарства за бюджетною складовою, яка визначає макроекономічні чинники, що впливатимуть на визначення пріоритетів бюджетної політики, вимоги до визначення цих пріоритетів, безпосередньо пріоритети бюджетної політики та їх обґрунтування. Автором формалізовано чинники негативного впливу на соціально-економічний розвиток України, серед яких: обмеженість фінансових впливань в розвиток основних фондів суб'єктами господарювання; криза у фінансовому секторі держави; деформована структура вітчизняної промисловості; великий розрив у цінах на сільськогосподарську продукцію та продукти її промислової переробки; неефективне управління кредитними ресурсами банків; зростання державного боргу; зменшення рівня реальних доходів населення; переважно сировинна спрямованість українського експорту тощо.

Показник рівня фінансової залежності країни, який визначає макрофінансову стабільність, в Україні офіційно не використовується, тому автор, дотримуючись досліджень Дж. Грінвуда та Б. Йовановича, зосередив увагу не просто на наявності впливу чинників фінансового розвитку на темпи економічного зростання, а і на якість цих зв'язків та формування методики визначення рівня фінансової залежності країни. Даний показник дає можливість ефективно управляти державним боргом. Модифікована модель Грінвуда-Йовановича виглядає наступним чином:

$$\Delta ВВП_{j,k} = \alpha + \beta_{1...m} IMFC + \beta_{m+1...n} IG + \beta_{n+1} P\Phi Z + \varepsilon_{j,k}, \quad (10)$$

де $IMFC$ – індикатори макрофінансової стабільності;
 IG – галузеві індикатори росту;
 $P\Phi Z$ – рівень фінансової залежності країни;
 jk – країна.

В результаті апробації даної моделі отримано результати усередненого впливу фінансового розвитку країни (дані про фінансовий розвиток країн наведено у табл. 3) на галузі економіки. Так, найменш фінансово залежними у світі є тютюнові компанії, виробництво шкіряних виробів. Найбільш фінансово залежними є виробництво медикаментів, оргтехніки та пластикових виробів.

Таблиця 3

Рівень фінансового розвитку у 2010 році для деяких країн світу*

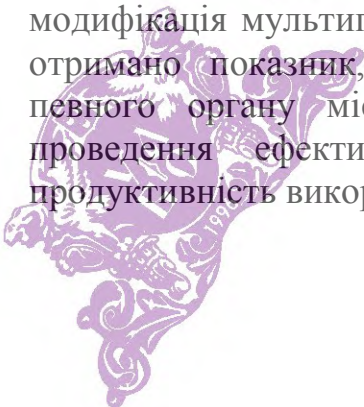
Країна	Загальна капіталізація	Відношення кредитів у	Країна	Загальна капіталізація	Відношення кредитів у
--------	------------------------	-----------------------	--------	------------------------	-----------------------

	у ВВП	приватний сектор до ВВП		я у ВВП	приватний сектор до ВВП
Австрія	1,00	0,77	Марокко	0,41	0,16
Австралія	0,82	0,28	Малайзія	1,19	0,48
Бангладеш	0,20	0,07	Мексика	0,39	0,16
Бельгія	0,65	0,29	Німеччина	1,08	0,78
Бразилія	0,33	0,23	Нідерланди	0,91	0,60
Венесуела	0,34	0,30	Нова Зеландія	0,59	0,19
Великобританія	0,78	0,25	Норвегія	0,63	0,34
Греція	0,74	0,44	Пакистан	0,53	0,25
Данія	0,56	0,42	ПАР	1,51	0,26
Єгипет	0,74	0,21	Перу	0,28	0,11
Зімбабве	1,01	0,30	Португалія	0,82	0,52
Йорданія	1,16	0,54	Сінгапур	1,96	0,57
Індія	0,50	0,24	США	0,67	0,37
Італія	0,98	0,42	Туреччина	0,35	0,14
Ізраїль	1,18	0,67	Філіппіни	0,46	0,28
Іспанія	1,02	0,76	Фінляндія	0,52	0,48
Канада	0,98	0,45	Франція	0,70	0,54
Кенія	0,28	0,20	Шрі Ланка	0,44	0,21
Колумбія	0,21	0,14	Швеція	0,79	0,42
Корея	0,63	0,50	Україна	0,74	0,36
Коста Ріка	0,53	0,26	Японія	1,31	0,86

* Розраховано автором на основі офіційних статистичних даних країн

У процесі дослідження розглянуто методичні засади оцінки податкової конкуренції, як ключового чинника регіонального розвитку. Під *податковою конкуренцією* пропонується розуміти різні умови місцевого оподаткування, які встановлюються органами місцевого самоврядування на підзвітних їм територіях. В Україні рівень податкової конкуренції є непомітним, бо частка місцевих податків та зборів у середньому по країні становить 4-6 %.

Для оцінки ступеня податкової конкуренції та її ефективності з точки зору макроекономічного регулювання розвитку національного господарства використовувалась модифікована модель рівноваги Неша та авторська модифікація мультиплікатора Лагранжа на бюджетні обмеження. В результаті отримано показник, який характеризує теоретично обґрунтовану потребу певного органу місцевого самоврядування у капіталі, необхідному для проведення ефективної політики регіонального розвитку, та оцінено продуктивність використання цього капіталу.

На основі попередніх результатів та теоретичних економіко-математичних моделей оптимізовано механізм проведення місцевої податкової реформи. Темп приросту місцевого капіталу після зниження податкових ставок за їх вектором на 1 % становить майже 6 %.

Для визначення на яку ж величину і який саме місцевий податок чи збір необхідно змінювати, запропоновано схему, за якою можна визначити яким повинен бути порядок зниження податкових ставок для досягнення максимально можливого позитивного ефекту від податкової реформи на місцевому рівні. Розроблено експериментальну модель динаміки надходжень від місцевих податків та зборів в залежності від зміни величини податкових ставок та кількості набору місцевих податків та зборів.

Для оцінки ефективності зміни величини ставок місцевих податків та зборів розроблено модель динаміки накопичення капіталу залежно від розміру ставок цих податків. До моделі динаміки накопичення місцевого капіталу було внесено елемент нестаціонарності, за рахунок зняття умови постійності фондівіддачі, адже зниження податкових ставок навіть на місцевому рівні має сприяти збільшенню інвестиційної активності підприємства. Запропонована модель також дає можливість визначити величину гранично допустимих знижень податкових ставок.

Автором запропоновано стратегію макроекономічного регулювання соціально-економічних процесів держави з урахуванням реалій світової фінансової рецесії. Доведено, що в сучасних умовах в Україні доцільно впроваджувати елементи внутрішньо орієнтованої стратегії розвитку, аж доки її товари експортного призначення не стануть конкурентоспроможними на міжнародному ринку.

Стратегію макроекономічного розвитку національного господарства України бажано реалізовувати за допомогою інноваційної моделі розвитку. Виявлено основні помилки, які призвели до системної кризи в економіці України, якими у роботі вважаються впровадження у перші роки незалежності стратегії зовнішньо орієнтованого розвитку, розрив господарських зв'язків. Акцентується увага та тому, що широка лібералізація слабкого національного господарства спричинила "ефект липучки", коли економіку України розчавили набагато сильніші конкуренти на міжнародних ринках, перетворивши її на свій сировинний придаток.

У процесі дослідження виділено етапи розвитку національного господарства України за роки її незалежності, а саме: період великомасштабної системної кризи в економіці, період стабілізації, період початку відновлення національного господарства і період входження України під негативний вплив світової фінансової рецесії.

ВИСНОВКИ

У дисертації наведено теоретичне узагальнення і запропоновано нове вирішення наукової проблеми, що виявляється у формуванні теоретико-

методологічних засад ефективного макроекономічного регулювання національного господарства на основі застосування інструментів фінансового механізму такого регулювання для забезпечення сталих темпів економічного розвитку України та її регіонів.

Основні висновки виконаного дисертаційного дослідження полягають у наступному:

1. У своєму розвитку національне господарство України за роки її незалежності пройшло декілька етапів: великомасштабна системна криза в економіці; стабілізація; початок відновлення національного господарства; входження під негативний вплив світової фінансової рецесії. Автором визначено етапи розвитку економічної думки стосовно макроекономічного регулювання розвитку економіки: 1-й етап – формування поглядів класичної наукової школи із виключно ринковим механізмом макроекономічного регулювання розвитку національного господарства; 2-й етап – критицизм поглядів класичної наукової школи та формування нових течій економічної науки; 3-й етап – становлення та критицизм неокласичного напрямку; 4-й етап – утвердження поглядів неокласицизму; 5-й етап – перегляд поглядів неокласичної течії економічної науки у зв'язку із негативними впливами світової фінансової рецесії 2008-2010 рр.

Теорії розвитку складних економічних систем, які розкривають загальні парадигми макроекономічних чи мікроекономічних систем різного типу розвитку, можуть бути класифіковані за концепціями: макроекономічного розвитку (теорія ринку, теорії економічного розвитку на макрорівні), концепції мікророзвитку (теорії циклізму, еволюційні теорії розвитку, теорії ефективного функціонування ринкового середовища, теорія гармонізації зовнішньоторговельних правил та норм за умов відкритої економіки, теорія сприяння залученню іноземних інвестицій та стимулювання внутрішніх, теорія сприяння розвитку середнього та малого бізнесу), теорії дуального розвитку. Класифіковано моделі реалізації теорій макроекономічного розвитку в межах одного національного господарства на: американську, англійську, німецьку, шведську, японську та іберійську. Проведено теоретичний аналіз існуючих концепцій і теорій макроекономічного регулювання розвитку економіки, встановлено, що для активізації економічного зростання країни необхідно оптимізувати вже відомі наявні фінансові ресурси в національному господарстві.

2. Теоретико-методологічні засади макроекономічного регулювання соціально-економічних процесів держави мають формуватись з урахуванням реалій світової фінансової рецесії за рахунок використання фінансових інструментів активізації економічного розвитку держави. В Україні доцільно впроваджувати елементи внутрішньо орієнтованої стратегії розвитку. При цьому ефективного використання активізації економічного розвитку можна досягти завдяки вдосконаленню основних методів та прийомів макроекономічного

регулювання національного господарства засобами органів державної влади та місцевого самоврядування.

Розробка планів щодо досягнення певного рівня фінансової стабільності національного господарства та застосування оцінки його фінансової вразливості є інструментами макроекономічного регулювання розвитку. Основними параметрами методології оцінки фінансової вразливості держави на макrorівні є: оцінка рівня аналізу, часовий лаг, система методів та прийомів, кількісні і якісні показники оцінки її ефективності, показники оцінки основних регуляторів макроекономічного розвитку та основні компоненти методології.

3. Вплив податкового планування на темпи економічного росту України можна оцінити на основі запропонованої автором моделі, у якій оцінено час релаксації при ймовірній зміні податкових ставок чи пільгових умов оподаткування та модифіковано підхід Грінвуда-Йовановича для аналізу рівня фінансового розвитку. Визначено, що найменш фінансово залежними у світі є галузі, які виробляють товари розкоші, а найбільш фінансово залежними є виробництво медикаментів, оргтехніки та пластикових виробів. Виявлено вплив трансформацій податкової системи на темпи макроекономічного розвитку національного господарства за рахунок регулювання розміру податкових ставок та оцінено їх вплив на стан національного господарства як для України, так для інших країн світу. В теоретичному дослідженні доведено, що крива взаємовідносин між податковою ставкою та темпами економічного зростання має вигляд перевернутої літери «U».

4. Ефективний вплив засобами макроекономічного регулювання на розвиток національного господарства можливий при обов'язковому дослідженні, моніторингу і забезпеченні необхідних показників за такими напрямками: фінансова ємність регіонів; економічний потенціал розвитку національного господарства; трансформація податкової системи для реалізації впливу на темпи економічного розвитку; розвиток фінансових інститутів; структурна динаміка макроекономічного регулювання соціально-економічного розвитку. Оптимізовано структуру та кількісний набір податків та зборів для підвищення їх значимості щодо розвитку економіки у бюджетах всіх рівнів. Фінансову ємність регіону для забезпечення сталих темпів регіонального розвитку запропоновано розуміти як здатність органу місцевого самоврядування накопичити місцевий капітал. Фінансова ємність є способом оцінки центральним урядом адекватності проведення регіональної фінансової політики і демонструє всі наявні та приховані фінансові ресурси регіону, визначення яких є необхідним для розробки та впровадження прозорої трансфертної політики. Визначення ступеня фінансової ємності регіону інформує про фінансову слабкість або міцність органу місцевого самоврядування. Запропоновано методику визначення розміру необхідних трансфертів за допомогою розрахунку ступеня фінансової ємності регіону на основі таких показників, як: спроможність збільшити доходну базу місцевого бюджету; вартісне вираження потреби органу місцевого самоврядування у

фінансових ресурсах для забезпечення власних та делегованих повноважень; відображення податкової системи; відображення системи бюджетних витрат. При цьому під податковим плануванням слід розуміти відображення витрат суб'єкта господарювання на сплату податків, зборів на інших обов'язкових платежів, та вибір ефективних варіантів здійснення податкового обліку.

5. Комплексну класифікацію видів оцінки макрофінансової стабільності держави слід проводити за такими параметрами: форма та об'єм оцінки, комплексність, охоплення, призначення, інформаційна база, часове спрямування, час здійснення, середовище, обсяг досліджуваних критеріїв. Надано класифікацію чинників, які впливають на фінансову систему держави за: групами, походженням, характером дії, періодичністю виникнення, направленістю впливу, силою впливу, способом впливу, строковістю впливу, можливістю передбачення, ієрархічністю впливу, функціональністю. Запропоновано класифікацію податкового планування за: сферою застосування; суб'єктами, що здійснюють оптимізацію; організаційною структурою суб'єкта підприємництва; обсягом охоплення господарської діяльності підприємства; етапами функціонування підприємства, характером управлінських рішень, інструментальним використанням податкових пільг. Проведено: теоретичну оцінку впливу детермінант фінансового механізму на ступінь регулювання темпів макроекономічного розвитку національного господарства; класифікацію методів впливу на ступінь макроекономічного регулювання розвитку національного господарства за функціональними, апаратними, аналітичними та регуляторними складовими; класифікацію ризиків податкового планування;

6. Розвиток макроекономічного регулювання повинен відбуватись у контексті стратегії економічного розвитку національного господарства. Впровадження потребують такі напрями макроекономічної регуляторної політики: вдосконалити систему показників макроекономічного розвитку шляхом використання разом із СНР системи оцінки ефективності використання фінансових важелів для забезпечення певного рівня макроекономічної стабільності держави, яка має містити оцінку макроекономічної стабільності національного господарства, оцінку макроекономічної вразливості національного господарства, оцінку макрофінансової стабільності, систему завчасного попередження кризових явищ, макропруденційний нагляд, випереджаючі індикатори, фінансові індикатори; модифікувати інтерпретацію технічних індикаторів ринку Денніса-Колбі для вдосконалення стратегії макроекономічного регулювання розвитку національного господарства за допомогою регулювання фінансових потоків у державі; використовувати вдосконалені підходи Барнхіла, Копіца, Кремера, Хаммінга-Петрі, умовні зобов'язання Шіка, циклічний скоригований баланс, методологію на основі індикаторів генераційної справедливості Аурбача-Хілла та адаптовані методології МВФ та Світового банку. Вказані напрямки обґрунтовано і удосконалено автором. Модифіковано методику визначення фінансової стабільності П. Труніної, в якій запропоновано систему індикаторів фінансової стабільності (нестабільності) та

методи їх оцінки для розпізнання передкризових станів фінансової системи держави. У зв'язку з цим удосконалено визначення рівня фінансової залежності, під яким розуміються такі критерії макрофінансової стабільності, які дають можливість ефективно управляти державним боргом та регулювати темпи економічного зростання країни та рівень соціальної допомоги.

7. Класифікація фінансових індикаторів соціально-економічного розвитку держави повинна здійснюватись за: напрямом (виробничий, фінансовий, інвестиційний, інноваційний, кадровий потенціали та соціальний захист); формою (абсолютні та відносні індикатори); сферою застосування (індивідуальні та групові індикатори); за призначенням (прогнозні та фактичні індикатори); змістом (технологічні, економічні, фінансові, кадрові, виробничі, соціальні); формалізацією (формалізовані та неформалізовані); характером становлення (дискретні та інтервальні); рівнем визначення (макроекономічні, макрофінансові, мезоекономічні, мезофінансові, мікроекономічні, мікрофінансові індикатори); середовищем (екзогеновані та ендогеновані індикатори); відображенням (кількісні та якісні).

8. При дослідженні взаємозв'язку фінансового розвитку та ефективності виробничого потенціалу держави та його впливу на темпи економічного зростання у країнах із транзитивною економікою, встановлено, що фінансовий розвиток може впливати на економічне зростання держави за допомогою двох каналів: розвитку сектора фінансових посередників та розвитку кадрового складу фінансових менеджерів у складі даного суб'єкта господарювання. Запропоновано та апробовано на основі проведених розрахунків економіко-математичну модель визначення залежності між макроекономічним розвитком та розвитком фінансових інститутів та продуктивності, за результатами якої встановлено, що рівень ефективності використання виробничого потенціалу необов'язково позитивно впливає на прискорення темпів фінансового розвитку, розрахованого як співвідношення банківських ліквідних кредитів до рівня ВВП певної країни, а за умов невикладення у трудовий капітал – навіть негативний вплив. Теоретично визначено виробничий потенціал держави, який означає максимально можливий рівень інвестицій в економіку держави. У зв'язку з цим уточнено поняття “виробнича ємність національного господарства”, під якою слід розуміти можливість національного господарства розмістити виробничі потужності для організації та виробництва товарів, надання послуг та виконання робіт.

9. Критеріями ефективності механізму макроекономічного регулювання соціально-економічних процесів для забезпечення сталих темпів економічного зростання мають бути: сталі позитивні тенденції у розвитку національної економіки за рахунок ефективного використання наявного фінансового та виробничого потенціалу національного господарства; комплексний підхід до розв'язання зовнішніх та внутрішніх суперечностей економічної системи, які виникли внаслідок світової фінансової рецесії; забезпечення конкурентоспроможності держави ефективними регуляторними заходами на

макрорівні; ефективні фінансові стратегії розвитку національного господарства на мікро-, мезо- та макрорівні; оцінка ефективності використання інструментів фінансової політики економічного зростання.

10. Ефективність використання фінансових важелів макроекономічного регулювання національного господарства може бути оцінена величиною наявних фінансових ресурсів для забезпечення економічного зростання держави. Проблема формування системи інтерпретації макрофінансових індикаторів фінансової стабільності держави може бути частково вирішена на основі інтерпретацій основних макроекономічних показників шляхом використання історичного матеріалу тренду для управління ризиками у макроекономічному регулюванні розвитку національного господарства. Виявлено чинники негативного впливу на соціально-економічний розвиток України. Висунуто та протестовано гіпотези стосовно впливу фінансового розвитку на економічне зростання, та доведено, що рівень фінансового розвитку, розрахованого як співвідношення банківських ліквідних кредитів до рівня ВВП певної країни, впливає на прискорення темпів економічного зростання даної країни.

11. Концепція удосконалення механізму макроекономічного регулювання розвитку національного господарства може формуватись окремо за бюджетною складовою, з урахуванням передумов та макроекономічних чинників, що впливатимуть на визначення пріоритетів бюджетної політики на перспективу, вимог до визначення пріоритетів бюджетної політики. Визначено вплив податкового та бюджетного планування на темпи економічного зростання певної країни. Визначено та обгрунтовано специфічні принципи податкового планування: законності, оптимальності, конфіденційності, підконтрольності, комплексності, перспективності, природності.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ

Монографії

1. Сунцова О. О. Фінансові аспекти соціально-економічного розвитку держави та її регіонів: монографія / О. О. Сунцова. – К.: Міністерство освіти і науки України, УкрІНТЕІ, – 2009. – 300 с.
2. Фінансово-економічний розвиток України в умовах глобалізації: монографія / під ред. Я. В. Белінської. – К.: Національна академія управління, 2008. – 212 с. (особистий внесок автора – підрозділ 2.6).
3. Фінансово-економічні механізми інноваційно-інвестиційного розвитку України: монографія / О. А. Кириченко, С. А. Єрохін, О. О. Сунцова та ін. – К.: Національна академія управління, 2008. – 252 с. (особистий внесок автора – підрозділи 3.2 та 3.5).

Основні статті у наукових фахових виданнях

4. Сунцова О. О. Моделювання оптимальної структури доходів місцевих бюджетів в умовах бюджетної децентралізації / О. О. Сунцова // Актуальні проблеми економіки, 2004. – № 2. – С. 96–104.
5. Сунцова О. О. Бюджетна децентралізація як шлях до Євросоюзу / А. В. Скрипник, О. О. Сунцова // Економіст. – 2005. – № 3. – С. 26–29. Особистий внесок: визначено модель бюджетної децентралізації, яка б спонукала прискорення темпів економічного зростання країни.
6. Сунцова О. О. Місцевий економічний розвиток: фінансовий аспект / О. О. Сунцова // Наукові записки Національного університету «Києво-Могилянська академія», Том 44, Економічні науки. – 2005. – С. 71–75.
7. Сунцова О. О. Визначення ефективного рівня розподілу доходів місцевих бюджетів / О. О. Сунцова // Магістеріум. – 2005. – Випуск 18. – С. 72–77.
8. Сунцова А. А. Оптимізація акцизного налогообложення (на прикладі підприємств харчової промисловості) / А. А. Сунцова, В. І. Коротун // Бизнес-Информ. – № 9. – 2006. – С. 69–71. Особистий внесок: розроблено модель оптимізації акцизного оподаткування.
9. Сунцова О. О. Фіскальна ємність регіонів, як основа міжбюджетних відносин / О. О. Сунцова // Актуальні проблеми економіки. – № 2 (68). – 2007. – С. 137–144.
10. Сунцова А. А. Состояние бюджетной децентрализации в Украине и ее влияние на социально-экономическое развитие регионов / А. А. Сунцова // Бизнес-Информ. – № 3–4. – 2007. – С. 121–124.
11. Сунцова А. А. Международный опыт привлечения акционерного капитала: практика экономического развития корпораций / А. А. Сунцова // Бизнес-Информ. – № 5, т. 2. – 2007. – С. 23–26.
12. Сунцова О. О. Вплив акцизного оподаткування на ділову активність підприємств на ринку ЄС (на прикладі підприємств харчової промисловості) / О. О. Сунцова, В. І. Коротун // Науковий вісник Національної академії ДПС України. – № 1(36). – 2007. – С. 67–75. Особистий внесок: розроблено модель впливу акцизного оподаткування на ділову активність суб'єкта господарювання.
13. Сунцова О. О. Міжбюджетне фінансування та рівень соціально-економічного розвитку регіонів / О. О. Сунцова // Науковий вісник Буковинської державної фінансової академії. – № 8. – 2007. – С. 157–164.
14. Сунцова О. О. Вплив фінансового розвитку банківської сфери на економічне зростання: теоретико-практичні аспекти / О. О. Сунцова // Вісник Львівської комерційної академії, серія економічна, випуск 27. – 2007. – С. 61–65.
15. Сунцова О. О. Оптимізація місцевих податків і зборів та оцінка податкової конкуренції як чинники регіонального розвитку / О. О. Сунцова // Актуальні проблеми економіки. – № 12 (78). – 2007. – С. 134–141.
16. Сунцова О. О. Теоретичне визначення максимально можливих темпів економічного зростання країни за умови підвищення податкової ставки / О. О. Сунцова // Вісник Донецького державного університету економіки і торгівлі. – № 3(35). – 2007. – С. 63–68.

17. Сунцова О. О. Моделювання надходжень від місцевих податків та зборів залежно від зміни величини податкових ставок / О. О. Сунцова // Вісник Хмельницького національного університету. – Т. 2: Економічні науки. – № 6. – 2007. – С. 20–24.
18. Сунцова А. А. Значение прямых иностранных инвестиций для ускорения темпа экономического роста Украины / А. А. Сунцова, А. К. Бочи // Бизнес-Информ, № 12 (1). – 2007. – С. 65–68. Особистий внесок: розроблено модель впливу прямих іноземних інвестицій для прискорення темпів економічного зростання.
19. Сунцова О. О. Значення бюджетно-податкового планування для економічного зростання України / О. О. Сунцова // Науковий вісник університету ДПС України, № 4 (39). – 2007. – С. 96–104.
20. Сунцова О. О. Оцінка податкової конкуренції, як фактор регіонального розвитку / О. О. Сунцова // Вісник Донецького національного університету економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського, № 4/2 (36). – 2007. – С. 66–71.
21. Сунцова О. О. Взаємозв'язок фінансового розвитку та продуктивної ефективності в умовах економічного зростання / О. О. Сунцова // Науковий вісник Буковинської державної фінансової академії. – Випуск 1 (10), частина 1. – 2008. – С. 98–105.
22. Сунцова О. О. Ризики податкового планування на місцевому рівні та їх значення для соціально-економічного розвитку регіонів / О. О. Сунцова // Науковий вісник Академії муніципального управління, серія «Економіка». – Випуск 4, частина 2. – 2008. – С. 109–114.
23. Сунцова О. О. Фінансовий розвиток та економічне зростання: теоретико-методологічні аспекти / О. О. Сунцова // Науковий вісник Буковинської державної фінансової академії : збірник наукових праць, 2008. – Вип. 3 (12), ч. 1 : Економічні науки. – С. 384–390.
24. Сунцова О. О. Методологічні та теоретичні засади фінансової науки: ретроспективний аналіз / О. О. Сунцова // Актуальні проблеми економіки, 2009. – № 3 (93). – С. 9–17.
25. Сунцова А. А. Детерминанты финансового механизма регулирования социально-экономического развития / А. А. Сунцова // Бизнес-Информ, № 4 (1). – 2009. – С. 122–125.
26. Сунцова О. О. Финансы та економічне зростання: теоретичні аспекти / О. О. Сунцова // Актуальні проблеми економіки, 2009. – № 6 (96). – С. 49–56.
27. Сунцова А. А. Оценка влияния социальной политики на темпы экономического роста / А. А. Сунцова, А. К. Бочи // Бизнес-Информ, № 4 (1). – 2009. – С. 19–23. Особистий внесок: розроблено модель впливу соціальної політики на темпи економічного зростання
28. Сунцова О. О. Основні тенденції та сучасний стан соціально-економічного та фінансового розвитку України / О. О. Сунцова // Торговля і ринок України : зб. наук. пр. – Вип. 28, т. 1. – 2009. – С. 193–204.

29. Сунцова О. О. Фінансові методи та ризики у регулюванні економічного розвитку як складові фінансового механізму / О. О. Сунцова // Науковий вісник Буковинської державної фінансової академії. – Вип. 1(18). – 2010. – С. 91–100.
30. Сунцова О. О. Методологія дослідження макроекономічних показників розвитку національного господарства України / О. О. Сунцова // Менеджмент: збірник наукових праць, 2010. – Вип. 13. – С. 183–205.
31. Сунцова О. О. Фінансові індикатори рівня соціально-економічного розвитку держави / О. О. Сунцова // Науковий вісник Буковинської державної фінансової академії. – Вип. 2 (19). – 2010. – С. 256–268.
32. Сунцова О. О. Інвестиційний аспект макроекономічного регулювання розвитку національного господарства / О. О. Сунцова // Вісник Донецького національного університету економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського. Серія: Економічні науки. – 2010. – № 3 (47). – С. 289–301.

Основні матеріали наукових конференцій

33. Сунцова А. А. Ризики формирования бюджетов на региональном уровне / А. А. Сунцова, В. П. Беляев // Modelling and Analysis of Safety and Risk in Complex Systems: Proceedings of the Fourth International Scientific School MA SR 2004 (Saint-Petersburg, Russia, June 22–25, 2004) / SUAI/ SPb. – 2004. – С. 313–317. Особистий внесок: визначено ризики формування бюджетів на місцевому рівні
34. Сунцова О. О. Деякі аспекти державного регулювання розвитку підприємництва комунальної власності в Україні / О. О. Сунцова // Фінансові механізми активізації підприємництва в Україні: зб. наук. пр. за матеріалами III Міжнародної науково-практичної конференції. – Львів. – 11–12 листопада 2004. – С. 23–24.
35. Сунцова О. О. Визначення ефективного рівня розподілу доходів місцевих бюджетів України / О. О. Сунцова // Зб. наук. праць за матеріалами II Міжнародної науково-практичної конференції “Теория и практика экономики и предпринимательства”, г. Алушта, 10–12 мая 2005 г. – С. 50–51.
36. Suntsova O. Fiscal Decentralization and Economic Growth / O. Suntsova // Theory and practice of economics and business, May 2006. – P. 110–111.
37. Сунцова О. О. Теоретичне визначення максимально можливого темпу економічного зростання країни при підвищенні податкової ставки / О. О. Сунцова // Стан і проблеми оподаткування в умовах ринкової економіки: матеріали VI-ї Міжнародної науково-практичної конференції. – Донецьк: ДонДУЕТ. – 2006. – С. 143–146.
38. Сунцова О. О. Актуальні питання бюджетної децентралізації в Україні / О. О. Сунцова // Фінансове забезпечення економічного розвитку держави в умовах інтеграційних процесів: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції до 10-річчя економічних факультетів. – Ірпінь: Національна академія ДПС України. – 2007. – С. 75–80.

39. Сунцова О. О. Вплив фінансового розвитку банківської сфери на економічне зростання: теоретико-практичні аспекти / О. О. Сунцова // Сучасний стан та перспективи розвитку банківської справи в Україні : мат. I Всеукраїнської науково-практичної конференції. – Львів, 17–18 травня 2007 року. – С. 169–171.
40. Сунцова О. О. Фіскальна ємність регіонів як основа системи міжбюджетних відносин / О. О. Сунцова // Теория и практика экономики и предпринимательства : материалы IV Международной научно-практической конференции. – Алушта, 10–12 мая 2007. – С. 140–141.
41. Сунцова О. О. До питання міжбюджетного фінансування в Україні / О. О. Сунцова // Особливості фінансово-бюджетного регулювання соціально-економічного розвитку регіону: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. – Чернівці, 2007. – С. 66–69.
42. Сунцова О. О. Вплив фінансового розвитку на економічне зростання: аспекти статистико-регресійного аналізу / О. О. Сунцова // Перспективи та пріоритети розвитку економічного аналізу : тези доповідей і виступів IV Всеукраїнської наукової конференції студентів, аспірантів і молодих вчених. – Донецьк, 2007. – С. 107–110.
43. Сунцова О. О. Зміст податкового планування на місцевому рівні в умовах України / О. О. Сунцова // Актуальные проблемы и перспективы развития экономики Украины : материалы VI Международной научно-практической конференции. Алушта, 4–6 октября 2007 года. – С. 22–23.
44. Сунцова О. О. До питання міжбюджетного фінансування в Україні / О. О. Сунцова // Особливості фінансово-бюджетного регулювання соціально-економічного розвитку регіону : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. – Чернівці, 2007. – С. 66–69.
45. Сунцова О. О. Ризики податкового планування на місцевому рівні / О. О. Сунцова // Развитие научных исследований ,2007 : материалы Третьей международной научно-практической конференции, м. Полтава, 26–28 листопада 2007 р. – Полтава : Вид-во “Інтер-Графіка”, 2007. – Т. 12. – С. 135–138.
46. Сунцова О. О. Оцінка податкової конкуренції як чинники регіонального розвитку / О. О. Сунцова // Теория и практика экономики и предпринимательства : материалы V Юбилейной Международной научно-практической конференции. – Алушта, 5–7 мая 2008 года. – С. 91–92.
47. Сунцова О. О. Проблеми міжбюджетного фінансування в Україні / О. О. Сунцова / Бюджетно-податкова політика: проблеми та перспективи розвитку : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. – Ірпінь : Національний університет ДПС України, 2008. – С. 193–198.
48. Сунцова О. О. До питання визначення ризиків податкового планування на місцевому рівні та їх значення для соціально-економічного розвитку регіонів / О. О. Сунцова // Європейські орієнтири муніципального управління : матеріали науково-практичної конференції за міжнародною участю / За заг. ред. В. К. Присяжнюка, В. Д. Бакуменка, Т. В. Іванової. – К. : Вид.-полігр.

- центр Академії муніципального управління, у 2-х частинах, Ч. 1, 2008. – С. 300–301.
49. Сунцова О.О. До питання про податкове регулювання соціально-економічного розвитку / О.О. Сунцова // Тенденції та перспективи розвитку податкової системи України : матеріали Науково-практичної конференції. – Ірпінь : Національний університет ДПС України, 2008 . – С. 229–233.
50. Сунцова О.О. Вплив фінансового розвитку на економічне зростання: теоретико-практичні аспекти / О.О. Сунцова // Сучасний стан та перспективи розвитку оподаткування в країнах ЄС : зб. мат. науково-методологічного семінару. – Ірпінь : Національний університет ДПС України, 2009. – С. 100–106.

АНОТАЦІЯ

Сунцова О.О. Методологічні засади макроекономічного регулювання розвитку національного господарства. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – Економіка та управління національним господарством. – Державний вищий навчальний заклад “Українська академія банківської справи Національного банку України”, Суми, 2011.

Досліджені методологічні засади макроекономічного регулювання розвитку національного господарства, проаналізовано методології макроекономічного регулювання, оцінено ефективність фінансових регуляторів і у посткризовий період запропоновано комплекс методик для визначення ефективності макроекономічних регуляторів розвитку. Проведено порівняльний аналіз провідних вітчизняних та зарубіжних теорій і концепцій використання важелів макроекономічного регулювання розвитку національного господарства, визначено детермінанти механізму макроекономічного розвитку національного господарства. Проведено ретроспективний аналіз методологічних основ макроекономічного регулювання національного господарства та його фінансового забезпечення, систематизовано елементи різних методологій, які можуть бути адаптовані до нових посткризових умов функціонування світової економіки.

Розроблена концепція і стратегія удосконалення макроекономічного регулювання соціально-економічних процесів держави з урахуванням негативних впливів світової фінансової рецесії. Запропоновано науково-методичні підходи до вимірювання ефективності фінансових регуляторів соціально-економічних процесів, проведена діагностика макроекономічної стабільності національного господарства. Висвітлено шляхи удосконалення інструментів макроекономічного регулювання національного господарства, особливо за його фінансовою складовою.

Ключові слова: економічне зростання, методологія оцінки ефективності макроекономічних регуляторів розвитку, фінансові інструменти, макроекономічне регулювання.

АННОТАЦИЯ

Сунцова А.А. Методологические основы макроэкономического регулирования развития национального хозяйства. – Рукопись.

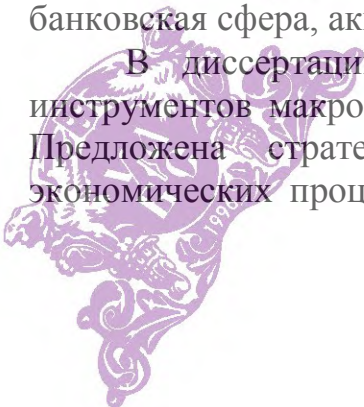
Диссертация на соискание ученой степени доктора экономических наук по специальности 08.00.03 – Экономика и управление народным хозяйством. – Государственное высшее учебное заведение “Украинская академия банковского дела Национального банка Украины”, Сумы, 2011.

В диссертации комплексно исследованы проблемы методологии макроэкономического развития национального хозяйства, проанализирована методика макроэкономического регулирования, оценена эффективность финансовых регуляторов и в посткризисный период предложен комплекс методик для определения эффективности макроэкономических регуляторов развития. Проведен сравнительный анализ ведущих отечественных и зарубежных теорий и концепций использования рычагов макроэкономического регулирования национального хозяйства, определены детерминанты механизма макроэкономического регулирования национального хозяйства.

Проведен комплексный анализ методологических основ макроэкономического регулирования национального хозяйства и его финансового обеспечения, систематизированы элементы разных методологий, которые могут быть использованы в новых посткризисных условиях функционирования мировой экономики. Исследован вопрос определения макроэкономического механизма регулирования развития национального хозяйства, проведен ретроспективный анализ методологических основ макроэкономического регулирования сложных социально-экономических систем, детерминант механизма макроэкономического регулирования национального хозяйства и методологические подходы к набору рычагов финансового обеспечения макроэкономического регулирования развития национального хозяйства.

Проанализированы существующие методологии исследования макроэкономических показателей развития национального хозяйства Украины, предложен научно-методический подход к измерению эффективности финансовых регуляторов социально-экономических процессов, проведена диагностика макроэкономической стабильности национального хозяйства состояния финансового обеспечения социально-экономического развития, таких как: финансовое планирование и прогнозирование, бюджетные и налоговые инструменты активизации темпов экономического развития, банковская сфера, акционерный капитал, финансовые рынки.

В диссертации комплексно исследованы пути усовершенствования инструментов макроэкономического регулирования национального хозяйства. Предложена стратегия макроэкономического регулирования социально-экономических процессов государства с учетом реалий мировой финансовой

рецессии. Выявлена основная ошибка в макрорегулировании экономики, которая привела к системному кризису национального хозяйства Украины.

Предложена концепция усовершенствования механизма макроэкономического регулирования развития национального хозяйства по бюджетной составляющей. Сгруппированы теории развития сложных экономических систем, которые раскрывают общие парадигмы макроэкономических систем различного типа развития, которые классифицированы за концепциями. Проведен теоретический анализ существующих концепций и теорий макроэкономического регулирования развития экономики.

Предложена и протестирована гипотеза относительно влияния финансового развития на темпы экономического роста; доказано, что уровень финансового развития, рассчитанный как соотношение банковских ликвидных кредитов к уровню ВВП определенной страны, влияет на ускорение темпов экономического роста данной страны.

Ключевые слова: экономический рост, макроэкономическое регулирование, финансовые инструменты, методология исследования оценки эффективности макрорегуляторов.

SUMMARY

Suntsova A.O. Methodological foundations of the macroeconomic regulation of national economy's growth. – Manuscript.

Dissertation for the acquisition of the scientific degree of Doctor of Economic Sciences in specialty 08.00.03 – Economics and management of national economy. - State Higher educational institution "The Ukrainian Academy of Banking of the National Bank of Ukraine", Sumy, 2011.

The thesis is devoted to the development of theoretical and methodological foundations of the macroeconomic regulation of national economy. In thesis was analyzed the methodology of macroeconomic adjustment, evaluated the effectiveness of financial regulators in the aftermath of the crisis and offered a number of methods to determine the effectiveness of macroeconomic controls. It contains the comparative analysis of leading domestic and foreign theories and concepts of levers of macroeconomic control of the national economy. It was defined the macroeconomic determinants of the regulation mechanism of national economy's growth. It was given the retrospective analysis of the methodological foundations of macroeconomic regulation of the national economy and its financial support; it was systematized elements of different methodologies that can be adapted to the new post-crisis conditions of the global economy.

It was proposed the concept and strategy of improving the macroeconomic regulation of state's socio-economic processes, taking in point the negative impacts of the global financial recession. It was proposed the scientific and systematic approaches to measuring the effectiveness of financial regulators of socio-economic processes, conducted diagnostic macroeconomic stability of the national economy. It

was illuminated the ways of improvement of tools of macroeconomic regulation of the national economy, especially its financial component.

Key words: economic growth, the methodology of evaluating the effectiveness of macroeconomic controls, financial instruments, macroeconomic regulation.

Державний вищий навчальний заклад
“УКРАЇНЬКА АКАДЕМІЯ БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ
НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ”

State Higher Educational Institution
“UKRAINIAN ACADEMY OF BANKING
OF THE NATIONAL BANK OF UKRAINE”

State Higher Educational Institution
"UKRAINIAN ACADEMY OF BANKING
OF THE NATIONAL BANK OF UKRAINE"

Відповідальний за випуск
доктор економічних наук, професор
С.М. Козьменко

Підписано до друку 21.03.2011
Формат 60x90/16. Обл.-вид. арк. 1,9
Гарнітура Times. Тираж 120 пр.

Державний вищий навчальний заклад
"Українська академія банківської справи
Національного банку України"
Адреса: 40000, м. Суми, вул. Петропавлівська, 57.
Свідectво про внесення до Державного реєстру
видавців, виготівників і розповсюджувачів
видавничої продукції: серія ДК № 3160 від 10.04.2008

